

Първо основно училище "Никола Първанов" - град Лом

Ул. "Филип Тотю" 14 Тел./факс +359 971 66545 e-mail: : info-1203512@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ:.....

ХРИСТИНА ХРИСТОВА

/утвърден със заповед РД 02-27/15.09.2026г.

Директор на I ОУ "Н. Първанов", гр. Лом/

ПРОГРАМА
за гражданско, здравно, екологично и
интеркултурно образование
I – IV клас

за часовете, които не се водят от учители специалисти,
по време на заместване на отсъстващ учител
учебна 2026-2027 година

Програмата е обсъдена на заседание на ПС и приета с Протокол № 1/ 15.09.2026г.

I. СЪЩНОСТ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование са взаимосвързани и формират интердисциплинарен комплекс, насочен към придобиване на социални, граждански и интеркултурни компетентности и на компетентности, свързани със здравето и поддържането на устойчива околна среда.

1. Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
2. Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето.
3. Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
4. Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

II. ЦЕЛИ НА ГРАЖДАНСКОТО, ЗДРАВНОТО, ЕКОЛОГИЧНОТО И ИНТЕРКУЛТУРНОТО ОБРАЗОВАНИЕ:

1. Изграждане на автономна и активна личност, която:

- а) разбира и отстоява общочовешките ценности, ценностите на демокрацията и човешките права, участва в гражданския, политическия и социалния живот по отговорен, съзидателен и ефективен за себе си и за обществото начин;
- б) познава институциите, структурата и процедурите на демократичното общество, икономическите и политическите реалности на глобализацията се свят;

- в) зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности, признава правото и ценността на различието, приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;
- г) осъзнава и цени своята културна идентичност;
- д) взаимодейства с членовете на семейството си, общността и другите хора по конструктивен и уважителен начин;
- е) изразява обосновано и критично гражданската си позиция;
- ж) взема самостоятелни решения относно своето развитие, проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и да обосновава действията си;
- з) носи отговорност за поведението си и оценява влиянието на постъпките си за своя живот и този на другите хора;
- и) подбира адекватна информация, продукти и услуги за подобряване на здравето и поддържа здравословен начин на живот за себе си и за околните;
- й) познава и спазва нормите за екологична култура и поведение с оглед опазване на природата и създаване на устойчива околна среда;
- к) познава механизмите на публичните институции и гражданското общество за прилагане на споделена отговорност за опазване на околната среда и проявява готовност за участие в тях.

2. Функциониране на училището като автономна, активна и саморазвиваща се общност, която:

- а) възпитава в демократичните ценности;
- б) насърчава инициативност, отговорност, солидарност, социална чувствителност и критичност у всички участници в образователната система;
- в) утвърждава устойчива, включваща, демократична и здравословна среда, свободна от различните форми на агресия и дискриминация;
- г) изгражда и поддържа позитивен психологически климат и възможности за избори, свързани със здравето, екологията, гражданското участие, межкултурната толерантност, взаимното разбиране, зачитане и уважение;
- д) създава позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните културни общности в зависимост от тяхната възраст и компетентности, включително и чрез формите на ученическото участие и самоуправление.

Програма по гражданско образование

[illegible]

Права на човека	Ученикът познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна подкрепа. Свързва правата с отговорностите, като се отнася с отговорност и толерантност при отстояването на правата си.	Тема: "Нашите права и задължения"	- беседа по темата; - изготвяне на информационно табло; - раздаване на флаери;
Демократично гражданство	Ученикът разбира своята идентичност като „гражданин на Република България“ и „гражданин на Европейския съюз“ през споделените граждански ценности и културни традиции.	Тема: „България в света“	- визуализация на информация за Европейския съюз - „Нашата Европа“ - игра в рисунки
Власт, политика и демократични ценности	Ученикът разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на децата.	Тема: "В света на възрастните"	- беседа; - "Ако стана ще" - изброяват какво ще направят, ако имат власт;
Социална политика, справедливост и солидарност	Ученикът осмисля значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и общностно благополучие. Изгражда чувство на увереност и умения за общуване.	Тема: "Подай ръка"	- екипна работа по проект; - изготвяне правила на групата;

Програма по здравно образование

Област на компетентност	Знания, умения, отношения	Теми	Дейности
Психично здраве и личностно развитие	Ученикът умее да определя, формулира и заявява собственият желания. Разбира, че човек може да постъпи по различен начин в една и съща ситуация. Разпознава основни свои чувства и има елементарни умения за изразяването им и справяне с негативни емоции.	Тема: "Емоциите"	- решава казуси; - участва в тренинги; - игра "Огледало"; - "В обувките на другарчето" - игра; - описва свои преживявания;
Физическо развитие и дееспособност	Ученикът описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото. Назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването. Обяснява влиянието на собственото поведение върху физическото състояние и развитие. Обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на	Тема 1: "Вече съм голям"	- здравна беседа; - разглежда енциклопедии по темата; - участва в спортни дейности;

	тялото. Обяснява как енергията, която човек използва се получава от храната, а ако поетата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини. Дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучие. Демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преодоляване на обездвижването	Тема 2: "Затлъстяване при децата"	- изработва постери с вредни и полезни храни; - дискутира по темата; - изготвя брошури за вредата от затлъстяването при децата;
Превенция на употребата на психоактивни вещества	Ученикът описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, цигари, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето. Обяснява влиянието на пасивното пушене.	Тема: "Здравето - безценно богатство"	- споделя лични впечатления и наблюдения; - обогатява знанията си с помощта на мултимедийна презентация; - участва в решаване на казуси; - изготвя постери; - създава правила за здравословен начин на живот;
Безопасност и първа помощ	Ученикът изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след злополука. Различава рисковото от нерисковото поведение и да не предприема поведения, водещи до опасност за него и за	Тема: "Безопасност и първа помощ"	- ролева игра за оказване на първа помощ на пострадали; - беседа с медицинско лице; - изготвя списък с необходимите материали за оказване на първа помощ;

	другите.Обяснява и демонстрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, одрасквания,ожулвания, изгаряния, ужилвания, навяхване, изкълчване.		
Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции	Ученикът описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената. Обяснява зачеването и раждането на деца. Умее да се грижи за хигиената и здравословното състояние на своята полова система. Различава, отказва и избягва поведения, свързани със сексуално насилие или злоупотреба.	Тема: „Момичета и момчета”	- решаване на казуси; - поздравителна картичка за рожден ден – насоки за самостоятелна работа;
Лична хигиена	Ученикът умее да поддържа обща хигиена на тялото,облеклото, работното място и дома. Описва строежа и заболяванията на зъбите, венците и устната кухина, посочва влиянието на различните храни и начина на хранене върху тях. Умее да поддържа здравето на зъбите, венците и устната кухина Доказва необходимостта от съчетаване на физическо и умствено натоварване, сън и	Тема 1: „Болести и как да се предпазим” Тема 2: "Дневен режим"	- използва мултимедийна презентация; - беседа върху начините за предпазване от заболявания; - изготвя информационна брошура; - създава свой дневен режим; - използва допълнителна литература по темата; - оцветява картина "Дневен режим на Мечо"

	почивка. Демонстрира елементарни умения за ефективно учене. Посочва и показва умения за хигиена на очите при писане, четене, гледане на телевизия. Демонстрира навици за правилно стоене на чина, носене на ученическа чанта. Описва функционирането на слуховия анализатор и изброява изискванията за хигиената на ушите.		
Хранене	Ученикът класифицира храните в различните хранителни групи; класифицира храните според техните основни хранителни съставки.Обяснява значението на различните видове храни и техните съставки за здравето. Съставя елементарно балансирано дневно меню. Различава годните от негодните храни. Посочва и следва елементарни правила за здравословно хранене (по отношение на приемане и усвояване на храната,значението на сутрешната закуска и т. н.). Осъзнава и цени значението на здравословното хранене.	Тема: „Разумно хранене”	- разглежда нагледни материали-хранителната пирамида - разказва за своя режим на хранене и предпочитани храни - дискусия върху употребата на здравословни и нездравословни храни и напитки - изготвя индивидуален хранителен режим

Програма по екологично образование

Област на компетентност	Знания, умения, отношения	Теми	Дейности
Енергия и климат	Ученикът изброява различни източници и начини за производство на енергия и обяснява как те влияят върху състоянието на атмосферата и околната среда. Оценява значението на пестенето на енергия за опазване на природните ресурси и формулира правила за поведение в семейството, в класа, в училището. Коментира дейности от човешкото поведение, които представляват заплаха за озоновия слой, и обяснява начините за предотвратяване на разрушаването му. Описва действието на ултравиолетовите лъчи върху човешкото тяло и начини за предпазване.	Тема: "Възобновяеми източници на енергия"	- дискусия; - изработва макет на вятърна мелница; - използва мултимедийна презентация; - проучва източници на енергия в близост до населеното място;
Общество и околна среда	Ученикът изброява организации, занимаващи се с опазване на природата; илюстрира различни места, които хората замърсяват; обяснява как става това и	Тема: "Човекът и природата"	- участва в кампании за събиране на отпадъците; - засажда растения в училищния двор;

	формулира предложения за промяна. Планира и участва в съвместни дейности за опазване на природата.		
Биологично разнообразие	Ученикът коментира някои от основните начини за опазване на природата – различни видове резервати у нас и по света; разумно ползване на ресурсите; поддържане на чистотата в заобикалящата ни среда (вкл. в природни и урбанизирани територии). Изразява своите чувства от срещата с природата, като използва различни худ. средства.	Тема: "Природни резервати и национални паркове"	- използва енциклопедии; - "В зоопарка или сред природата" - беседа; - изготвя албум със снимки на резервати в България;
Вода, почва, въздух	Ученикът описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и етапите в кръговрата на водата, като коментира значението и важността на всеки компонент (атмосфера, вода, почва), според техните основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека. Аргументира нуждата от опазването на чистотата на въздуха, водите и почвата и приноса на всеки отделен човек. Изброява примери за подходи за пестене на вода в семейството и в общността и ги	Тема: "За да има живот"	- дискусия; - изготвя мултимедийна презентация; - участва в конкурс за рисунка "Водата - извор на живот";

	прилага. Коментира взаимната обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни.		
Потребление и отпадъци	Ученикът обяснява какво са отпадъци и как те са свързани с начина на живот на хората. Описва и групира различните видове битови отпадъци според състава им: органични, пластмаса, хартия/картон, стъкло, метал, дърво, други (текстил, кожа, гуми); анализира влиянието на замърсяването на околната среда върху здравето на човека. Изброява различни места, които хората замърсяват, обяснява как става това и формулира предложения за промяна. Дава примери за опасни химични вещества и смеси, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба, съхранение и изхвърляне. Формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в паралелката, училището, семейството, на улицата, в градинките, в планината, на морето и др.	Тема 1: "Отпадъците - боклук или суровина?" Тема 2: "Източници на замърсяване на природата"	- участва в кампания за разделно събиране на отпадъци; - изготвя информационни табла; - беседа; - проучва източниците на замърсяване в населеното място; - "Нахрани ме разделно" - групира различните отпадъци; - набелязва правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците;

Програма по интеркултурно образование

Област на компетентност	Знания, умения, отношения	Теми	Дейности
Културни идентичности	Ученикът познава различни измерения на културата – родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности; усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др. Разпознава културно-специфични характеристики на етнически общности у нас.	Тема 1: "Обичаи и традиции" Тема 2: "Човешки ценности"	- изготвя календар на празниците; - пресъздава народен обичай; - разрешаване на казуси; - дискусия; - анкета;
Културна осъзнатост	Ученикът формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение; осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия. Отстоява значимостта на културата на неговата общност.	Тема: "Бит и култура"	- проучва празниците в България и на Балканите; - събира снимков материал по темата;
Културни различия,	Ученикът умее да идентифицира прояви на нетолерантност в	Тема: „Различията“	- „Аз съм“-ролева игра - „Красотата, това са различията“-

толерантност и конструктивни взаимодействия	отношенията между представители на различни културни общности; развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време - изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда; развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи.		работа по проект
Интеркултурно образование и права на човека	Ученикът е запознат с международни и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права; развива чувствителност към прояви на дискриминация.	Тема: "Толерантност и солидарност"	- изготвя постери; - "Влакче на толерантността", "Цвете на толерантността", "Дърво на толерантността"